

МІЖНАРОДНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВРЕГУЛЮВАННЯ ПРОБЛЕМ НЕВИЗНАНИХ ДЕРЖАВ

Статтю присвячено дослідженню позицій міжнародного співтовариства щодо врегулювання проблем невизнаних держав. Автором подано узагальнену характеристику типових технологій врегулювання, які використовує міжнародне співтовариство щодо невизнаних держав. У ролі дослідницького завдання автором було визначено спробу дати узагальнену характеристику основних дій міжнародного співтовариства та з'ясувати безпосередній вплив на процес визнання/невизнання. Проаналізовано характерні особливості міжнародних технологій врегулювання проблем невизнаних держав. Для досягнення максимально об'єктивного аналізу зазначених проблем було використано низку загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема синтезу, аналізу, узагальнення, компаративний, політологічний, етнополітологічний, світ-системний аналіз та аналіз конкретних випадків, біхевіористський та ін. У статті вперше введено в науковий обіг термін «міжнародні технології врегулювання».

Ключові слова: етнополітичні конфлікти, невизнані держави, визнання, міжнародне співтовариство, міжнародні технології врегулювання.

Статья посвящена исследованию позиций международного сообщества по урегулированию проблем непризнанных государств. Автор дает обобщенную характеристику типичным технологиям урегулирования, которые использует международное сообщество в отношении непризнанных государств. В качестве исследовательской задачи автором была определена попытка дать обобщенную характеристику основных действий международного сообщества, а также выяснить непосредственное влияние на процесс признания. Проанализированы характерные особенности международных технологий урегулирования проблем непризнанных государств. Для достижения максимально объективного анализа перечисленных проблемы был использован ряд общенаучных и специальных методов: синтез, анализ, сравнение, обобщение, компаративный, политологический, этнополоитологический, мир-системный анализ и анализ конкретных случаев, бихевиористский и др. В статье впервые вводится в научный оборот термин «международные технологии урегулирования».

Ключевые слова: этнополоитические конфликты, непризнанные государства, признание, международное сообщество, международные технологии урегулирования.

The article is devoted to the analysis of the international community position according to the problems of the unrecognized states. The author gives a generalized description of the typical settlement technologies towards the unrecognized states used by the international community. The research objective was determined as to give a generalized characteristic of the international community main actions and to retrace a direct impact on the recognition process. There were analyzed characteristic features of international settlement technologies to the problem of unrecognized states. For achieving the most objective analysis of the problem a number of general and special methods of synthesis, analysis, comparison, generalization, ethnopolitological, world-system analysis and case-study, behaviour method and so on have been used. There was introduced the term «international settlement technologies» in the scientific revolution at first.

Key words: ethnic and political conflict, unrecognized state, recognition of the international community, international settlement technologies.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що будь-яка трансформація системи міжнародних відносин призводить до зміни базових принципів її організації. В епоху глобалізації очевидним постає розрив між нормами міжнародного права та новими реаліями на міжнародній арені. Нехтування і особливо спотворення

загальноновизнаних раніше принципів законності, їх тлумачення залежно від того, на чію користь складатиметься ситуація, змушує по-різному оцінювати співвідношення таких ключових міжнародно-правових положень, як «право народів на самовизначення» та «непорушність державних кордонів». Доцільним буде

підкреслити, що саме колізія вищезгаданих принципів призводить до загострення та все частішого відкладання врегулювання проблеми невизнаних держав мирним шляхом, тобто до їх визнання. У той час, коли на 2014 рік заплановано референдуми про незалежність Каталонії (Іспанія) та Шотландії (Великобританія), ця проблема стає ще актуальнішою.

Аналіз досліджень та публікацій. Необхідно відзначити, що проблемою врегулювання конфліктів, пов'язаних з появою та існуванням невизнаних держав, займалась низка західних та вітчизняних науковців. Цей факт засвідчує поява десятків спеціальних публікацій у західній літературі таких авторів, як: Д. Гелденхейс, Б. Грехем, Н. Касперсен, Ч. Кінг, П. Колсто та ін. Серед російських науковців можна виділити таких: А. Большаков [2], С. Маркедонов [5], М. Колеров, О. Крилов [3], Г. Осипова [9], а серед вітчизняних – О. В. Картунов [7], О. О. Маруховська [7], Г. Перепелиця, Г. Шелест [10] та ін.

Мета статті – визначити реакцію та дати узагальнену характеристику основних дій міжнародного співтовариства щодо новоутворених держав, а також проаналізувати їхній безпосередній вплив на процес визнання.

Виклад основного матеріалу. На початку другого тисячоліття проблеми невизнаних держав існують у контексті вже давно встановлених доктрин і норм міжнародного права. З огляду на це вони постійно опиняються в колізії з суперечливою політичною практикою. З одного боку, все частіше назріває перспектива радикальної зміни норм, з іншого – виникають потужні стимули діяти всупереч цим самим нормам, більше керуючись політичними інтересами сучасності [10].

Принагідно відзначимо, що міжнародне співтовариство тривалий час вважало проблему невизнаних держав швидкоплинним явищем – результатом збігу поточних обставин, частиною гри політичних інтересів світових гравців. Цілком зрозуміло, що такий підхід не сприяв врегулюванню ситуації, а тільки загострював її. Зважаючи на події в/та навколо Південної Осетії (2008 р.), швидке визнання Косово і майбутні референдуми в Каталонії та Шотландії, доцільно проаналізувати весь набутий досвід щодо проблем виникнення та існування невизнаних держав з метою вироблення універсальних технологій їх врегулювання [5].

Типовими рисами позиції міжнародної спільноти щодо цієї проблеми є: по-перше, «світове співтовариство» вважає більш безпечним «заморожувати» подібні проблеми, відкладаючи на перспективу їх рішення. Свідченням цього є довготривалий процес врегулювання становища Придністров'я, Нагорного Карабаху, Тайваню та інших державоподібних утворень [2, с. 73].

По-друге, існування невизнаних держав – яскравий приклад малої ефективності регіональних міжнародних інституцій у процесі врегулювання конфліктів. У сучасному світі тенденції інтеграції (регіональної і глобальної) співіснують із трендами фрагментації, сепаратизму та іредентизму в багатьох поліетнічних країнах [9, с. 185].

Врешті-решт, США та ЄС, перебуваючи у фазі геополітичної експансії, намагаються будь-якими спорами розширити зону свого впливу шляхом втягування в неї під прапором «розповсюдження демократії» нових

держав. Політика подвійних стандартів при визнанні/невизнанні новоутворених держав не раз використовувалась США та ЄС задля власних цілей. Це співзвучно слухній думці відомого політолога З. Бжезинського: «Для США євразійська геостратегія включає цілеспрямоване керівництво державами» [1, с. 55].

Слід звернути увагу на те, що невизнані та частково визнані держави є здебільшого малими територіально, а їхнє населення нечисленне. Так, аналізуючи конкретні приклади невизнаних держав, можна відзначити, що серед незначних за численністю невизнаних держав, явними лідерами є Тайвань та Косово, які займають територію 35,9 тис. кв. км та 10,8 тис. кв. км з населенням у 23, 3 млн чол. (прим. автора – це більше ніж чисельність багатьох визнаних європейських країн) та 1,8 млн чол. відповідно. Автор статті з метою наочного відображення різниці в розмірах території, кількості населення та збройних сил пропонує порівняльну таблицю прикладів невизнаних та частково визнаних держав Євразії (див. табл. 1).

Аналізуючи таблицю, варто виділити спільні риси невизнаних та частково визнаних держав, а саме: незначна територія, невелика кількість населення, проголошення незалежності в ХХ ст. (переважна більшість в 90-х роках), поліетнічний склад населення та ін.

Отже, є підстави вважати, що підпорядковувати й утримувати свої території більшість з цих новоутворених держав змогли лише завдяки військовій та економічній допомозі покровителів, союзників або втручань міжнародного співтовариства.

Російський вчений А. Г. Большаков слушно зазначає, що розмір контрольованої території та кількість жителів має для невизнаних держав важливе військове і політичне значення. Автор статті підтримує також думку вищезгаданого вченого, що не менш впливовим є фактор суміжних територій «оскільки, як правило, саме зовнішній ресурс (опора на сильну співчуваючу державу) дозволяє економіці новоутвореної держави розвиватися, а владним інститутам, державному апарату і збройним силам функціонувати нормально» [2, с. 182].

Характеризуючи реакцію та дії міжнародного співтовариства, автор статті пропонує використовувати термін «міжнародні технології врегулювання». На слухну думку вітчизняних вчених – Картунова О. В. та Маруховської О. О. – термін «вирішення» взагалі не можна застосовувати щодо етнополітичних конфліктів. У своїй статті вони відзначають про необхідність відмовитись від такого роду терміна як «вирішення конфлікту», «оскільки, – зазначають вчені, – «вирішити» їх можна лише шляхом повного знесення або знищення одного з суб'єктів конфлікту разом із його цінностями, потребами, інтересами і цілями [7]. У свою чергу «врегулювання» конфлікту – ширше поняття, яке включає в себе запобігання відкритим формам прояву конфлікту, а також формування нового рівня відносин між сторонами конфлікту. Оскільки міжнародне співтовариство досить рідко знаходить взаємовигідні рішення для всіх сторін конфлікту, це дає підстави вважати, що більш коректним буде використання терміна «врегулювання». І що особливо важливо, лише оптимальний спосіб врегулювання може забезпечити баланс інтересів міжнародного співтовариства та невизнаних держав. Водночас, зважаючи на те,

що в цьому врегулюванні безпосередню участь бере міжнародна спільнота, вважаємо доцільним введення

в науковий обіг такого нового поняття, як «міжнародні технології врегулювання».

Таблиця 1

	Столиця	Незалежність та визнання	Територія	Чисельність населення	Етнічний склад	Збройні сили
НКР (Нагорно-Карабахська Республіка)	Степанакерт	Незалежність - 2.09.1991; визнана 3 країнами (не членами ООН).	4,400 кв.км	150 000	95%-армяни, 5%-курди, греки, ассирійці	15 000-20 000
ПМР (Придністровська а Молдавська Республіка)	Тираспіль	Незалежність - 02.09.1990; визнана 3 країнами (не членами ООН).	4,163 кв.км	670 000	33:- молдовани, 29% - рос, 29%-укр.	5 000-10 000
Республіка Абхазія	Сухумі	Незалежність - 25.08.1990; визнана 5 країнами (4 з них не члени ООН).	7,867 кв.км	240 705	52% - абхазі; 19% - грузини; 17% - арм.; 9% - рос. 0,6%-греки	5000
Республіка Південна Осетія	Цхинвалі	Незалежність - 20.09.1990; визнана 9 країнами (4 з них не члени ООН).	3,900 кв.км	72 000	64% - осетини; 25% - грузини, 2,8% - рос.; 7% - інші.	2000
Косово	Приштина	Незалежність - 17.02.2008; визнана 105 країнами.	10 887 кв.км	1 806 000	88% - албанці; 7 % - серби; 5% - інші.	2500
ТРПК (Турецька Республіка Північного Кіпру)	Лефкаса (тн. част. Нікосії)	Незалежність - 15.11.1983; визнана 1 країною (Туреччиною).	3 355 кв.км	294 906	98,7% - турки; 0,5% - греки; 0,8% - інші.	3 500
Китайська Республіка (о.Тайвань)	Тайбей	Незалежність - 10.10.1911; визнана 23 країнами.	35 980 кв.км	23 340 000	98% - китайці (хань); 2% - аборигени (гаошень).	22 000

Табл.1. Приклади незвизнаних та частково визнаних держав Євразії

Зокрема, автором статті було проаналізовано та виокремлено наступні технології міжнародного врегулювання цієї проблеми, а саме: миротворчі технології, технологія протидіє, технологія «замороження» конфлікту, технологія «ні миру – ні війни», технологія ізоляції, технологія визнання новоутворених держав та ін.

Миротворчі технології. Аналізуючи процес визнання Косово міжнародним співтовариством, більшість експертів дотримуються думки, що це слугує дуже серйозним прецедентом. Варто підкреслити, що найбільш близьке до свого завершення саме косовське питання. Можна припустити, що остаточне вирішення відбудеться через кілька років, коли цю територію в ролі незалежної визнають усі провідні держави світу, Сербія та ООН. Однак ситуація врегулювання в цьому протистоянні досить стабільна. Вона може забезпечити безконфліктне існування Сербії та Косово, їхній політичний та економічний розвиток у рамках Європейського Союзу. Усе це було досягнуто на основі технології реалізації миротворчого плану М. Ахтісаарі. Перш за все, план влаштував більшість західних країн і низку міжнародних організацій [12]. В основі цього плану лежить принцип обмеженої незалежності Косово, а головну роль зовнішнього регулювання покликана грати місія Європейського Союзу. Проте дієвість цієї технології була втілена лише завдяки політиці подвійних стандартів, яка була реалізована провідними державами світу та залишила «незадоволеними» Сербію та ще низку держав.

Заради справедливості відзначимо, що визнання незалежності Косова ставить під сумнів усю договірно-правову базу, яка була створена у післявоєнній Європі. Ідеться не про добровільний перегляд кордонів (як це було у випадку, наприклад, із Чехословаччиною), а про дії сепаратистів. І тому не виключено, що Косово може стати і навіть вже частково стало (визнання Осетії та Абхазії Росією, референдуми в Шотландії та Каталонії) початком дестабілізації ситуації у багатьох поліетнічних країнах світу, як у пострадянських, так і в західних. Це пов'язано з тим, що проблеми територіальної цілісності та існування єдиної держави існують у Бельгії, Великобританії, Індії, Іраку, Іспанії, Ірландії, Канаді, Росії, Туреччині та інших країнах світу.

Відзначимо, що потурання сепаратистським проявам у Косово сьогодні вигідне США та їхнім союзникам. Але низка країн, у тому числі й членів ЄС, які стикаються з проблемами сепаратизму, виступають категорично проти такого розвитку подій.

Слушну думку висловив експерт з міжетнічних конфліктів Д. Яніч про те, що Сербія може опинитися в глухому куті. І можна уявити ситуацію, коли найважливіші міжнародні форуми будуть проходити без участі Сербії. Втім, у самому Косово продовжують активно будувати власну державу [14].

Слід враховувати, що західне співтовариство з різних причин мало інтерес у якнайшвидшій міжнародній легітимізації Косово і тому в 2003 році висунуло формулу «стандарту до статусу». Цей документ охоплює питання, що стосуються перетворення стандартів у

життя. Ці стандарти включають: функціонуючі демократичні інститути, підтримку законності і порядку, свободу пересування, стійку ринкову економіку, Корпус захисту Косово, діалог з Белградом. Рада Безпеки ООН підтримала цю політику [15]. Однак докладені зусилля при зовнішній підтримці не дали очікуваних результатів. У той же час, це не завадило США більшості країн ЄС та іншим країнам у 2008-му році визнати незалежність держави зі слабкими інститутами управління і проблемами в галузі прав людини [17]. Усе це дає підстави зробити висновок, що, фактично, «стандарти» і «статус» помінялися місцями, оскільки політична доцільність взяла верх. Проте Косово, хоч і визнано 105 країнами, не є членом ООН.

Вартий згадки, на нашу думку, ще один приклад мирної технології врегулювання, а саме Східний Тимор, який, маючи слабкі, державні інститути, на відміну від Косова, є членом ООН. Упродовж 24 років населення Тимору вело збройну боротьбу за незалежність. У 1999 році Індонезія, як держава-метрополія, під міжнародним тиском була змушена визнати право Східного Тимору на самовизначення. Юридично незалежність була зафіксована в 2002 році. Показово, що при цьому Португалія прийняла на себе моральне зобов'язання до кінця допомагати боротьбі за незалежність. Заслужовує на увагу і те, що у справі визнання незалежності Східного Тимору значна була і роль Ватикану [13].

Таким чином, це дає підстави вважати, що технологія миротворчості не завжди стає ефективним інструментом врегулювання проблем невизнаних держав. Досить часто її застосування лише привід для втручання в політику іншої держави. Відповідно міжнародній еліті зручно проводити подібну політику, застосовуючи технологію миротворчості.

Технологія протиборства. В абхазькому та південноосетинському питаннях так само, як і в Косово, процес врегулювання все ще не завершився. На сьогодні незалежність Абхазії визнали 5 країн, а Південної Осетії – 9 країн. Найближчим часом список держав, які визнають незалежність двох територій Південного Кавказу, може дещо розширитися. Абхазію і Південну Осетію потенційно може визнати Білорусія і ще 3-4 периферійних країни, що ніяк не змінить існуючої ситуації. Усі великі держави, крім Росії, міжнародні організації, в тому числі й ті, які складаються з союзників Росії, відмовили у визнанні зазначеним новим державним утворенням. Технологія врегулювання, яка використовувалася в цьому випадку – це доведення ситуації протиборства до збройного зіткнення (Грузії та Південної Осетії, Грузії та Абхазії), військова перемога посередника (Росії) над однією зі сторін конфлікту (Грузією), визнання Росією в односторонньому порядку двох територій як незалежних держав і збільшення своєї військової присутності на Південному Кавказі. Подібне врегулювання ситуацій може бути віднесено до нестабільних.

Технологія «замороження» конфлікту. Врегулювання придністровського конфлікту, що триває ось уже понад 20 років, із внутрішньої проблеми Республіки Молдова перетворилося на міжнародну проблему, яка потребує врегулювання з урахуванням інтересів усіх груп населення Придністровської Молдавської Республіки. У свою чергу конфлікт у Придністров'ї так і

залишається в «замороженому» стані. За минулі роки молдавська і придністровська влада декілька разів пробували наладити відносини. За більш ніж 20-річний термін фактичної незалежності ПМР і Молдова встигли створити дві самостійні економіки і соціально-політичні системи, а також політичні еліти з протилежними внутрішньо- та зовнішньополітичними курсами. У найближчий час зміни в цьому конфлікті навряд чи відбудуться, і він залишиться незавершеним [2, с. 196].

Технологія «ні миру – ні війни». За неповні два десятиліття, що минули після укладення угоди про припинення вогню, офіційний мирний процес з нагорно-карабахського конфлікту, за посередництва Мінської групи ОБСЄ, так і не завершився врегулюванням. 2012-2013-й роки теж не виявилися активним періодом у плані мирного врегулювання цього конфлікту. Після зустрічі президентів Вірменії та Азербайджану в січні 2012 року, переговорний процес щодо Карабаху увійшов у пасивну фазу, хоча і проводилися зустрічі на рівні глав МЗС. Така ситуація була зумовлена тим, що 2012-й і 2013-ті роки були електоральними як для країн-посередників, так і для Вірменії, Нагірного Карабаху та Азербайджану [7].

Технологія міжнародної ізоляції. Зазвичай держави, у складі яких формально знаходяться невизнані держави, з тим чи іншим ступенем результативності проводять щодо них політику міжнародної ізоляції. У таких умовах території невизнаних держав значною мірою деградують економічно, що ще більше поглиблює політичну напруженість у міжнародних відносинах. Як приклад можна назвати Придністровську Молдавську Республіку (ПМР), невизнання якої Молдавською Республікою призводить до все більшої ізоляції ПМР.

Відтак можна з'ясувати, як світ по-різному реагував і застосовував різні механізми врегулювання проблеми невизнаних держав. Але не до всіх невизнаних держав було застосовано вищезазначені технології, і навколо деяких державоподібних утворень з невизначеним статусом розвиток подій відбувався за іншими сценаріями. Проаналізувавши деякі випадки врегулювання проблем невизнаних держав, російський вчений О. Крилов запропонував чотири сценарії реакції світу.

Сценарій 1. Військове придушення. Так сталося, наприклад, у 1970 р. з проголошеною в 1967 р. Республікою Біафра, яка була визнана декількома сусідніми африканськими країнами та отримувала військову допомогу від Родезії, ЮАР і Франції. У 1976 р. на Шрі-Ланці в північних і східних областях острова була проголошена держава Таміл-Ілам, яка так і не була ніким визнаною. Уряду Шрі-Ланки з величезними труднощами вдалося розгромити Таміл-Ілам у 2009 році. У грудні 1991 р. була проголошена Республіка Сербська Країна (РСК), яка була розгромлена хорватської армією в 1995 р. Прикладом такого ж роду була і Чеченська республіка Ічкерія на російському Північному Кавказі.

Сценарій 2. Часткове визнання та покровительство. На сьогодні у світі існують частково визнані держави: Абхазія, Косово, ТРПК, Сахарська Арабська Демократична Республіка (САДР), Південна Осетія та ін. Специфічні приклади Палестина, Тайвань (відмовляються визнавати легітимність «держав-метрополій» від яких відокремились).

Сценарій 3. *Перемога у війні за незалежність*. Еритрея, Східний Тимор і Південний Судан – всі ці держави перемогли в тривалих війнах за незалежність і змусили уряди відповідно Ефіопії, Індонезії та Судану визнати свою незалежність. При цьому еритрейцям для досягнення поставленої мети довелося не лише воювати з 1961 р., але й скинути в 1991 р. правлячий в Ефіопії режим і привести до влади своїх політичних союзників. Головну роль у міжнародному визнанні цих держав відіграв баланс сил протиборчих сторін і сприятлива для вчорашніх невизнаних держав ситуація на міжнародній арені [3].

Сценарій 4. *Жодна держава офіційно не визнала*. І, нарешті, остання група невизнаних держав, так би мовити «стовідсотково невизнаних», які не отримали офіційного визнання жодної держави. Такі держави продовжують існувати в Азії та Африці, причому, тільки на території колишньої Республіки Сомалі їх тепер близько десятка. Поки немає жодних ознак, що рівень розвитку цих держав вплине на їхнє майбутнє юридичне визнання з боку міжнародного співтовариства.

У 2007 р. Європейський Союз (ЄС) направив у Сомаліленд делегацію для обговорення можливостей подальшого розвитку відносин та майбутнього міжнародного визнання. З тих пір минуло сім років, а ситуація залишається незмінною: продовжує існувати визнана ООН, але фактично роздроблена піратська вотчина Республіка Сомалі і невизнаний, але куди більш стабільний і успішний Сомаліленд [3].

Відтак, незважаючи на заяви прем'єра Косово Хашима Тачі про те, що випадок зі стрімким визнанням Косово особливий і не може бути прецедентом для врегулювання інших конфліктів, все одно у світі посилюється страх, що ця подія спровокує «ефект доміно» [11].

На додаток до цього у міжнародних відносинах все більше застосовується принцип сили. Він підкріплюється твердженнями низки західних авторів про те, що держави-метрополії вільні у застосуванні сили для законного збереження чи відновлення своєї територіальної цілісності. Тут можна навести слова співробітника Інституту досліджень питань безпеки ЄС Дова Лінча про те, що ліквідація сепаратистських режимів «шляхом застосування сили держави-метрополії не може бути виключена» [4].

Принагідно відзначимо, що основний аргумент прихильників застосування сили у конфліктах навколо невизнаних держав полягає в тому, що невизнані держави не є самостійними суб'єктами міжнародного права, бо вони не визнані міжнародним співтовариством.

Доречно тут нагадати резолюцію ООН 1974 року «Визначення агресії», автори якої в статті 1 (а) завбачливо записали, що термін «держава» в ній «вживається, не вирішуючи наперед питання про визнання або питання про те, чи є держава членом Організації Об'єднаних Націй» [8]. Однак і без цього уточнення очевидна абсурдність підходу, при якому держава стає такою лише після заняття її представником крісла в ООН або після визнання кимось ззовні.

Суперечки про те, чи є Південна Осетія, Абхазія, Придністров'я і Нагірний Карабах державами, можуть вестися юристами-міжнародниками до безкінечності, але їх поява і досить тривале існування – це реалії, які підтверджуються самим фактом існування таких держав.

Таким чином, у сучасних міжнародних відносинах існують можливості для ефективної взаємодії між визнаними та невизнаними державами. Прозоре державне управління, вільні вибори та мирна зовнішня політика мають таке ж життєво важливе значення для невизнаних держав, як і для визнаних. Очевидно і те, що визнання невизнаних держав перетворить їх на відповідальні міжнародні суб'єкти.

Висновки. Підсумовуючи наведене, зазначимо, що врегулювання проблем, пов'язаних з виникненням та існуванням невизнаних держав, є надзвичайно складним, суперечливим і тривалим процесом. При цьому його успіх залежить від сприятливого поєднання багатьох як зовнішніх, так і внутрішніх чинників та суб'єктивних і об'єктивних умов. До того ж, подібні питання сьогодні складають глобальну проблему для людства, врегулювання якої далеко не завжди під силу навіть таким впливовим і могутнім організаціям, як ООН і НАТО. Тим більше, що міжнародний досвід свідчить, що правові процедури (всенародні референдуми про незалежність, демократичні вибори, прийняття цивілізованих законів та ін.) важливі для отримання визнання. Проте домінуючим чинником у прийнятті рішення про визнання/невизнання нових чи існуючих державних утворень залишається політична доцільність.

На сучасному етапі розвитку міжнародних відносин технології врегулювання проблем невизнаних держав у значній мірі визначаються не інтересами народів, які проживають у них, а «подвійними стандартами» провідних світових акторів, у першу чергу США, деяких членів НАТО та ЄС, які використовують існуючу регіональну нестабільність у своїх цілях. Міжнародна спільнота, на жаль, не пропонує ефективних, гнучких, справді демократичних, універсальних механізмів врегулювання етнополітичних конфліктів, що не сприяє забезпеченню миру і безпеки в багатьох регіонах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бжезинский З. Великая шахматная доска. Господство Америки и его геостратегические императивы / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 2009. – 280 с.
2. Большаков А. Г. Непризнанные государства постсоветского пространства в системе российских национальных интересов / А. Г. Большаков // Политическая экспертиза. – 2008. – Том 4. – № 1. – С. 182–198.
3. Крылов А. Непризнанные государства: важна «внутренняя легитимность» [Електронний ресурс] / А. Крылов. – Режим доступу: <http://theanalyticon.com/?p=1550&lang=ru>.
4. Линч Д. Привлекательные сепаратистские режимы Евразии / Д. Линч. – М.: МГИМО, 2004. – С. 24–25.
5. Маркедонов С. М. Государства de facto [Електронний ресурс] / С. М. Маркедонов. – Режим доступу: <http://www.apn.ru/defacto/id=543>.
6. Маилян М. Арцахское урегулирование в 2012-ом [Електронний ресурс] / М. Маилян. – Режим доступу: <http://theanalyticon.com/?p=2829&lang=ru>.

-
7. Маруховська О. О. І спокій тільки сниться! [Електронний ресурс] / Маруховська О. О., Картунов О. В. – Режим доступу : <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=13&c=65>.
  8. «Определение агрессии» Резолюция 3314 (XXIX) Генеральной Ассамблеи 14.12.74 года [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml.
  9. Осипова Г. В. Россия у критической черты: возрождение или катастрофа / Г. В. Осипова, В. К. Левашова, В. В. Локосова – М.: «ДИК», 1997. – 115 с.
  10. Шелест Г. Світова спільнота і незалежність Косового, Абхазії і Південної Осетії: висновки для України [Електронний ресурс] / Г. Шелест. – Режим доступу : http://nomos.com.ua/index2.php?option=com_content&task=view&id=328.
  11. Joy in Kosovo, Anger in Serbia [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1714164,00.html>.
  12. Mayilian M. Kosovo vow as independence looms [Електронний ресурс] / М. Mayilian. – Режим доступу : <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7246809.stm>.
  13. Mayilian M. They think in Timor that they won, but at the same time Indonesia did not lose / М. Mayilian [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.amedia.am/?action=ForeignWorld&what=show&id=1247166595&lang=rus>.
  14. Rights and Duties of States-Convention Signed at Montevideo [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mtholyoke.edu/acad/intrel/interwar/rights.htm>.
  15. Security Council restates support for Kosovo «Standards before Status» policy [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=10590&Cr=Kosovo&Cr1>.
  16. United States Recognizes Kosovo as Independent [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.america.gov/st/peacesec-english/2008/February/20080218144244dmslahrellek0.9832117.html>.
  17. US and EU powers recognize Kosovo as some opposed [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.reuters.com/article/2008/02/18/us-kosovo-serbiaidUSHAM53437920080218>.